

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELI

opracowany w projekcie pt.

Bądź bezpieczny w szkole – bądź bezpieczny w życiu

Projekt Bądź bezpieczny w szkole – bądź bezpieczny w życiu korzysta z dofinansowania o wartości 86 735,70 EUR otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Funduszy EOG.

Celem Projektu jest opracowanie i uaktualnienie oferty kształcenia na różnych poziomach edukacji (z wyłączeniem VET) poprzez stworzenie programu szkolenia dla nauczycieli, scenariuszy rozmów/zajęć, zapewnienie modułu wspierającego i stworzenie publikacji podsumowującej projekt, a w konsekwencji przyczynienie się do zmniejszenia różnic społecznych (również w obrębie EOG).

TEMAT SCENARIUSZA: Rozmowa z trudnym rodzicem

Wprowadzenie

Aspekt współpracy szkoły z rodzicami zmienia się na przestrzeni ostatnich lat. Szkoła oprócz pierwszoplanowej funkcji dydaktycznej ma także zadanie, aby wspierać rodziców w procesie wychowywania dziecka. Z praktyki wynika, iż rodzice potrzebują wiedzy o charakterze wychowawczym, jednakże nie możemy jej przekazywać w sposób analogiczny do nauczania uczniów. Ponadto niezbędne jest rozwijanie umiejętności wychowawczych rodziców, podobnie w sposób inny niż codzienna praca z uczniami.

Jednym z objawów wypalenia zawodowego nauczycieli jest utrata energii i zapału do pracy po spotkaniu z rodzicami. Nauczyciel może czuć się nieustannie oceniany i kontrolowany w swojej pracy, również przez rodziców. Przeprowadzane badania wskazują, iż liczne grono nauczycieli uważa za problem skłonność rodziców do postaw roszczeniowych wobec nauczycieli i szkoły. Powiększa się grono rodziców interesujących się zagadnieniami szkolnymi, świadomych słabszych obszarów funkcjonowania oświaty, którzy podczas spotkań z nauczycielem są bardziej wymagający i mają często sprecyzowane oczekiwania wobec szkoły.

Najtrudniejszym obszarem rozmów są na ogół kwestie angażujące emocjonalnie obie strony lub sprawy, na które obie strony nie mają większego wpływu np. konflikty osobowe, zagrożenie oceną niedostateczną, nadmierne wymagania i liczne sprawdziany, wytyczne Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Praktyka szkolna pokazuje, iż częściej nauczyciele informują rodziców o sprawach dla nich istotnych niż poświęcają czas na rozmowę, częściej przekazują krytyczne uwagi dotyczące zachowania dziecka niż chwalą je i podkreślają jego mocne strony.

Trudności w tym obszarze najczęściej obejmują aspekt sposobów porozumiewania się z rodzicami. Mogą oni przyjmować postawę roszczeniową, agresywną, bierną, unikającą. Każda z tych postaw rodzicielskich obejmuje zachowania, które powinny spotkać się z profesjonalną postawą nauczyciela. Zarówno zachowanie agresywne jak i uległe mogą wywoływać frustrację, irytację, złość, mimo to nauczyciel jest zobowiązany do podejmowania prób nawiązywania konstruktywnego kontaktu z rodzicami. Szkoła nie musi dostosowywać się do oczekiwań rodziców i spełniać ich wymagania, natomiast powinna w każdym obszarze współdziałać dla dobra dziecka.

Cel ogólny

- Podwyższenie przez nauczycielki i nauczycieli poziomu kompetencji w zakresie współpracy z rodzicami
- Wzbudzenie refleksji nad relacjami nauczyciel – rodzic oraz identyfikacja własnej postawy w sytuacji trudnej czy konfliktowej

Cele szczegółowe

- Stworzenie warunków do dobrej atmosfery podczas spotkania z rodzicem
- Kształcenie umiejętności parafrazowania, klaryfikacji i odzwierciedlania
- Doskonalenie umiejętności rozpoznawania potrzeb i oczekiwań rodziców
- Przypomnienie barier występujących w komunikacji na linii nauczyciel – rodzic
- Doskonalenie aktywnego słuchania i budowania komunikatów “ja”
- Uświadomienie potrzeby budowania dobrych i partnerskich relacji z rodzicami uczniów
- Rozwijanie umiejętności skutecznego postępowania w przypadku wystąpienia konfliktu
- Kształcenie umiejętności wyznaczania bezpiecznych dla siebie granic we współpracy z rodzicami uczniów

Odbiorcy

Nauczyciele szkół podstawowych

Czas trwania

45 – 60 minut

Zalecane formy, metody i techniki pracy

Dyskusja, praca w grupach, praca indywidualna, scenki sytuacyjne

Wykaz materiałów pomocniczych

Propozycja rozmowy budującej dobrą atmosferę, ćwiczenie na docenienie rodzica i ucznia, zestaw pytań podtrzymujących rozmowę – pytań otwartych, wzór kontraktu.

Zestaw pytań pomocnych w podczas spotkania z rodzicami

Co w wychowaniu Państwa dziecka wydaje się obecnie najważniejsze?

Proszę opowiedzieć, z czym Państwa syn/córka radzi sobie najlepiej?

Proszę opowiedzieć, z czym Państwa syn/córka radzi sobie najgorzej?

Jak Państwa syn/córka lubi spędzać wolny czas?

W jaki sposób najczęściej się uczy?

Jakie ma zainteresowania, jak spędza wolny czas?

Z kim chciałby się bawić na przerwie, z kim siedzieć przy stoliku?

Co w szkole najbardziej go/ją stresuje?

Co w szkole najbardziej go/ją irytuje?

Czy jest coś, co Państwa zastanawia lub niepokoi w sytuacji szkolnej dziecka?

Jaki jest ulubiony sposób okazywania miłości dziecka wobec rodziców?

Jaki jest ulubiony sposób okazywania miłości dziecku?

W którym momencie najbardziej się nudzi?

W którym momencie jest najbardziej aktywne?

O ile byłoby to możliwe, jaką jedną rzecz Państwo chcieliby zmienić w szkole?

Proszę o dokończenie zdania: dla mojego dziecka chciałbym moje dziecko jest
najbardziej obawiam się

Wzór kontraktu

Imię dziecka:

- 1) Zgadzam się na:
- 2) Moje przywileje, jeśli wypełnię w/w zobowiązania:
- 3) Konsekwencje, jeśli nie wypełnię tych zobowiązań:
- 4) Oczekiwane wsparcie od rodziców i nauczycieli:

podpisy osób zawierających kontrakt:

Środki i pomoce dydaktyczne

- Karty pracy
- **dotatkowe materiały w technologii VR:**
- okulary VR (opcjonalnie)
- flipchart

Przebieg zajęć

Powitanie i przedstawienie się uczestników i prowadzącego

Każde spotkanie z rodzicami powinno rozpoczynać się od zbudowania atmosfery wzajemnego zaufania. Czasami wystarczą słowa, gesty, postawy komunikujące przychylność i akceptację. Innym razem konieczne będą wstępne rozmowy budujące pozytywny klimat, sprzyjający dalszej współpracy.

Przykładowe sformułowania:

Dzień dobry, dziękuję za przyjęcie mojego zaproszenia na spotkanie w szkole.

Jestem wdzięczna za Państwa chęć spotkania się tutaj.

Zależy mi na tym, aby Państwa syn/córka rozwijał się jak najlepiej, osiągał sukcesy nie tylko w nauce, ale także w innych sferach funkcjonowania.

Dla mnie najważniejsze jest dobro dziecka, nawet jeśli jestem zobowiązana do przekazywania trudniejszych wiadomości, to nadal moim celem jest, aby córka/syn radził sobie jak najlepiej.

	<p><i>Chciałabym wspólnie zastanowić się, jak teraz pomóc dziecku.</i></p> <p><i>Potrzebuję Państwa pomocy w poszukiwaniu rozwiązań.</i></p> <p><i>Rozumiem, że jest to sytuacja trudna dla Państwa i dziecka, wierzę, że razem znajdziemy najlepsze rozwiązanie.</i></p> <p><i>Pomyślmy proszę razem, jak możemy okazać wsparcie dziecku w tej sytuacji.</i></p> <p>Zdarza się natomiast, że nastawienie rodziców na początku spotkania jest niechętnie lub wrogie, wówczas wspomniane sygnały mogą być niewystarczające.</p> <p>Niezwykle istotne jest szybkie rozpoznanie aktualnej postawy rodziców, aby odpowiedzieć na ich potrzeby i stworzyć odpowiednie warunki do konstruktywnej rozmowy:</p> <p><i>Wygląda na to, że potrzebujemy w tym momencie....</i></p> <p><i>Zauważyłam potrzebę zmiany naszych działań, co możemy teraz zrobić?</i></p> <p><i>Może teraz spróbujemy przeanalizować to głębiej?</i></p> <p><i>Co państwo sądzą o tej sytuacji?</i></p> <p><i>Co zazwyczaj pomagało dziecku w takiej sytuacji?</i></p> <p><i>Jak państwo myślą jakie możemy teraz podjąć decyzje?</i></p> <p>Nie ma konieczności spotkania się nauczyciela wychowawcy z obojgiem rodziców, aktualnie najczęściej na rozmowę przychodzi jedno z rodziców, jednak w ważnych sprawach, przełomowych sytuacjach, istotne jest, by zachęcać rodziców do wspólnego przyścia na spotkanie. Coraz częściej praktykuje się również spotkania prowadzone przez parę nauczycieli dobrze znających sytuację dziecka.</p> <p>Dla potrzeb niniejszego scenariusza przyjmuje się założenie spotkania nauczyciela wychowawcy z obojgiem rodziców.</p>
<p>Powitanie i przedstawienie się uczestników i prowadzącego</p>	<p>Nauczyciel przedstawia się (jeśli to jest pierwsze lub drugie spotkanie tzn. początek współpracy z rodzicami), rodzice również krótko przedstawiają się, jeśli konwencja spotkania na to pozwala warto przy pierwszym spotkaniu poświęcić kilka minut na wzajemne poznanie, akcentując przy tym informacje istotne dla dalszej współpracy z rodzicami.</p> <p><i>Dzień dobry Państwu, nazywam się Jestem nauczycielem/wychowawcą w klasie.....</i></p> <p><i>Poznaję państwa dziecko i mogę powiedzieć o nim, że</i></p> <p><i>Doceniam to, że</i></p> <p><i>Dziękuję za</i></p> <p><i>Zależy mi na</i></p> <p><i>Będę wdzięczna za</i></p>

	<p>Jeśli spotkanie jest kontynuacją współpracy wówczas należy położyć akcent na serdeczne przywitanie, wyrażenie wdzięczności, docenienie zainteresowania i zaangażowania.</p>
<p>Określenie potrzeb i oczekiwań</p>	<p>Nauczyciel informuje rodziców, jaki jest cel spotkania, podkreślając jednocześnie, że rozmowa będzie uwzględniać dobro dziecka oraz poszukiwanie optymalnych rozwiązań do zaistniałych sytuacji z udziałem ich dziecka.</p> <p>Istotne jest precyzyjne nazwanie celu spotkania, tak aby czas poświęcony na rozmowę był wystarczający na osiągnięcie założeń. Ponadto określenie potrzeb i oczekiwań pomoże w utrzymaniu się wytyczonego celu spotkania, unikaniu rozproszenia pobocznymi sprawami.</p> <p>Możliwe są także sytuacje, kiedy określenie celu będzie precyzowane dopiero na spotkaniu z rodzicami. Dzieje się tak wówczas, kiedy informacje nauczyciela są niewystarczające, gdy nie znamy powodów trudnego zachowania dziecka:</p> <p><i>O czym najbardziej chcieliby państwo porozmawiać dzisiaj?</i></p> <p><i>Co ma wynikać z naszego dzisiejszego spotkania?</i></p> <p><i>Jakie są najważniejsze kwestie do omówienia dzisiaj?</i></p> <p><i>Jakie zmiany będą korzystne w aktualnej sytuacji dziecka?</i></p> <p><i>Na czym możemy dzisiaj się skoncentrować?</i></p> <p><i>Jaki jest największy problem, który chcemy rozwiązać?</i></p>
<p>Przyjęcie zasad pracy (kontrakt)</p>	<p>Nauczyciel przedstawia ramowy przebieg spotkania, zadaje pytania rodzicom o ich potrzeby w trakcie rozmowy, tematy które mają być poruszone oraz wspólnie z rodzicami, określa przybliżony czas trwania spotkania.</p> <p>Rodzice mają wpływ na wybór tematu, jednocześnie pamiętając o tym, co aktualnie jest najważniejsze do omówienia.</p> <p>Ważna jest elastyczność podczas rozmowy, obie strony mogą na bieżąco korygować wstępne założenia, o ile jest to zasadne. Rodzice powinni mieć przekonanie, że są partnerem w rozmowie, a spotkanie ma służyć wspólnemu poszukiwaniu najlepszych rozwiązań dla ich dziecka.</p> <p>Ważne jest dostosowanie języka komunikatów do możliwości rodziców, „nadawanie na tych samych falach”, unikanie sformułowań specjalistycznych, niezrozumiałych dla rozmówców.</p>
<p>Szczegółowe treści spotkania</p>	<p>1. Indywidualna rozmowa z trudnym rodzicem</p> <p>Punktem wyjścia dla nauczyciela jest uznanie, że w każdej nawet najtrudniejszej sytuacji musi on wykazać się szacunkiem, zrozumieniem i kontrolą swoich emocji. Za trudną postawą rodziców ukryte są zazwyczaj realne emocje np. lęk, agresja, nienawiść.</p> <p>Rodzice powinni być przekonywani, że są mile widziani w szkole.</p>

Warto tworzyć kulturę dobrych, przyjaznych i partnerskich kontaktów z rodzicami wszystkich uczniów dbając o odpowiedni sposób komunikacji niewerbalnej np. spokojny ton głosu, przyjazny kontakt wzrokowy, niewielka gestykulacja oraz komunikacji werbalnej np. komunikaty „ja”, unikanie barier komunikacyjnych (typu ocenianie czy krytykowanie), opisywanie faktów, konkretnych sytuacji z udziałem dziecka bez ich interpretowania.

Podkreślamy ważność spotkania w rozwiązywaniu problemu i to, że obie strony chcą dobra dziecka.

Na początku rozmowy zawsze przekazujemy pozytywne informacje na temat dziecka. Podkreślamy jego mocne strony, doceniamy zaangażowanie, wyrażamy wdzięczność.

Nauczyciel w trakcie rozmowy jest gotowy na bieżąco odkrywać czego rodzice w tym momencie najbardziej potrzebują.

Należy zapewnić im poczucie bezpieczeństwa i przedstawić perspektywę pozytywnej zmiany w wyniku wspólnej pracy nauczyciela i rodziców.

W trakcie słuchania rodzica nie przerywamy zdania, wyciszamy przez parafrazowanie, nie dopuszczamy do spięć, nie dajemy się prowokować, dziękujemy za uważne wysłuchanie.

Czasami odpowiedzią będzie tylko wysłuchanie, empatia, aktywne przekazywanie informacji zwrotnych, czasami spokojne i wyważone przekazanie obserwacji dziecka w różnych sytuacjach szkolnych.

Rodzice mogą zaprzeczać oczywistym faktom i przyjmować postawę obronną. Nie tyle nie chcą pomóc swojemu dziecku, co raczej bronią się przed przyjęciem do wiadomości i zaakceptowaniem trudnej dla nich informacji o problemach dziecka.

Jeśli rodzice obwiniają nauczycieli/szkołę to prawdopodobnie rozładują swoją frustrację spowodowaną problemami dziecka i poczuciem bezradności. Przynosi im to chwilową ulgę w pogodzeniu się z trudną sytuacją.

Należy pozwolić rodzicom odreagować napięcie i frustracje starając się zrozumieć ich punkt widzenia. Przyjęcie pozycji obronnej i zaprzeczanie pogorszą sytuację i stworzą warunki do powstania konfliktu oraz zamknięcia porozumiewania się.

Należy zatem spokojnie przyjąć punkt widzenia rodziców, a następnie z szacunkiem przejść do argumentów merytorycznych. Warto podkreślać, że trudności dziecka mają różne uwarunkowania, tak aby rodzice nie czuli się winni i oceniani.

2. Rozmowa mająca na celu wspólne poszukiwanie rozwiązań do trudnej sytuacji

Każdy z rodziców dostaje kartkę, nauczyciel prosi, aby osobno napisali „receptę”, czyli pomysł, co trzeba zrobić, aby trudna sytuacja dziecka uległa

poprawie. Po wypełnieniu „recepty” rodzice wymieniają się kartkami i głośno odczytują jakie „lekarstwa” zostały zalecone przez drugiego z rodziców. Refleksja nad poznanymi pomysłami, ewentualny wybór najlepszego rozwiązania.

3. Spotkanie w szerszym gronie – rozmowa nauczycieli z rodzicami i dzieckiem

Wspólna rozmowa nauczycieli znających dziecko, rodziców oraz ucznia jest dobrym pomysłem na ukierunkowanie współdziałania wielu osób w celu optymalnego rozwoju dziecka.

Taki scenariusz rozmowy, w której uczestniczy jednocześnie kilka osób jest szczególnie przydatny w pokazywaniu tego samego celu, wspólnej perspektywy, twórczym poszukiwaniu najlepszej ścieżki rozwoju.

Do zalet takiego spotkania należy: możliwość ukierunkowania rozmowy, poszukiwania odpowiednich sposobów stosownie do aktualnych przymysłów dziecka, dostosowanie języka komunikowania do możliwości dziecka, dbanie o szacunek w doborze słów opisujących sytuację dziecka, możliwość obserwowania interakcji między dzieckiem a rodzicami.

Spotkanie wymaga od rozmówców szczególnej wrażliwości taktu i delikatności w przekazywaniu uwag na temat postępowania dziecka w jego obecności, dostrzegania i nazywania pozytywnych jego cech, zachowania spokoju i obiektywności w wyjaśnianiu trudnych sytuacji oraz asertywności.

Przebieg spotkania jest zbliżony do klasycznego spotkania nauczyciela z rodzicami, jednak obejmuje także dokładne wyjaśnienie powodu takiego spotkania w szerszym gronie oraz uzyskania wcześniejszej zgody ucznia na rozmowę z nim i w jego obecności.

4. Wspólne ustalenie kontraktu

Spotkanie rodziców, nauczyciela i ucznia celem ustalenia kontraktu, który zobowiązuje dziecko do pracy nad zmianą konkretnego zachowania.

Podczas wspólnej rozmowy wszyscy uczestnicy spotkania wybierają 3 najważniejsze obszary **zmiany zachowania dziecka w szkole** np. „podczas lekcji robię notatki”, „podczas konfliktu unikam przeklinania”, „nie spóźniam się na lekcje”.

Nawet jeśli oczekiwanych zmian jest więcej, istotne jest by ograniczyć się do maksymalnie trzech, zdaniem rodziców i nauczyciela najważniejszych obszarów zmiany.

Następnie do każdego zobowiązania rodzice i uczeń wspólnie ustalają, jakie dziecko będzie miało przywileje bądź konsekwencje stosownie do swojego postępowania. Nauczyciel przyjmuje wtedy rolę obserwatora i mediatora.

Przykładowe przywileje domowe: wyjście do kina, spacer z rodzicami, robienie pizzy, oglądanie meczu.

Przykładowe konsekwencje domowe: niedostępny tablet, pomoc w plewieniu, brak deseru, pozostanie w domu.

Analogicznie możliwe jest opracowanie i przyjęcie kontraktu dotyczącego zmiany zachowania ucznia w szkole, ale z określeniem przywilejów i konsekwencji wyłącznie na terenie szkoły.

Przykładowy wzór kontraktu w załączeniu

5. Ćwiczenie rozmowy z rodzicem przy użyciu okularów VR

Nauczyciel rozwija w tym ćwiczeniu swoje umiejętności prowadzenia rozmowy w wybranym temacie:

- Rodzic mówi: Pani się uwzięła na moje dziecko. Pani nie lubi mojego dziecka i ono przez panią płacze.
- Rodzic skarży się na sposób prowadzenia lekcji, zbyt duże wymagania na przedmiocie. Rodzic był proszony wcześniej o systematyczną pracę z dzieckiem w domu. Tłumaczy się, że to robi lub brakiem czasu. Próbuje wymusić na nauczycielu lepszą ocenę.

Scenariusz rozmowy obejmuje punktacje wszystkich wypowiedzi nauczyciela 10-5-0 punktów.

Ćwiczenie to pozwala na doskonalenie umiejętności aktywnego słuchania, pogłębiania zrozumienia oczekiwań rodzica, empatii oraz wspólnego poszukiwania rozwiązań dla dobra dziecka.

Podsumowanie spotkania (informacja zwrotna)

Na zakończenie spotkania z rodzicami warto podsumować wspólne decyzje i ustalenia, precyzyjnie je nazwać, zanotować, określić przybliżony czas realizacji ustalonych zadań.

Jeśli spotkanie nie przyniosło oczekiwanych rezultatów, należy ustalić termin kolejnej rozmowy.

Przykładowe podsumowanie:

- wieczorem, po wyciszeniu emocji, rodzice powrócą do rozmowy z dzieckiem na temat omawianej sytuacji trudnej;
- podczas rozmowy z dzieckiem rodzice przyjmą rolę aktywnego słuchacza, będą unikać komunikatów oceniających postawę dziecka;
- po zapoznaniu się z rzeczywistymi wydarzeniami w szkole, do końca tygodnia rodzice poinformują nauczyciela o ważnych faktach lub wnioskach z rozmowy z dzieckiem;
- nauczyciel w kolejnym tygodniu zbierze informacje od innych uczestników zdarzenia, aby uzupełnić dotychczasową wiedzę na temat sytuacji trudnej;
- nauczyciel będzie informował rodziców o kolejnych etapach rozwiązywania trudnej sytuacji.

Uwagi do realizacji

Rozmowy z rodzicami mogą budzić duże emocje. W takiej sytuacji bezwzględnie należy panować nad nimi, odpowiednio reagować na krytykę i oczekiwania, modelować sposób porozumiewania się w sytuacjach trudnych.

Literatura/netografia

Kołąkowski A. Pisula A., Sposób na trudne dziecko. GWP

Kozieł B., Spostrzeganie niepowodzeń szkolnych przez nauczycieli, uczniów i ich rodziców. Adam Marszałek
Stoltzfus T., Sztuka zadawania pytań w coachingu. Aetos Media

Szczygieł M., Stres w pracy nauczyciela – wybrane uwarunkowania. Uniwersytet Jagielloński